

Maszyny robocze - ruch (motion)

Podnoszenie, opuszczenie – praca wciągarki - procesy
produkcyjne –
o regulowanej prędkości, **opory czynne i bierne**

Aby opracować sterowanie dźwigiem należy dobrze znać funkcjonowanie poszczególnych mechanizmów. Przykład – wciągarka żurawia budowlanego

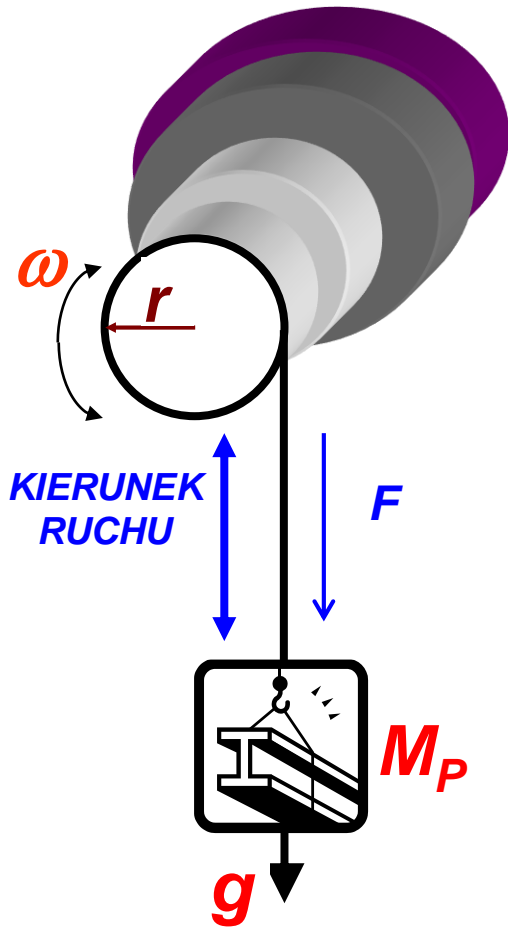
Czy można zastosować hamowanie z odzyskiem energii???

Maszyny robocze - opory czynne

opory czynne występują przy zmianie energii potencjalnej

$$W_p = M_p g h - \text{energia potencjalna - zmiana } h$$

Przykład oporów czynnych – ruch jednostajny wciągarki przemysłowej

Opory ruchu liniowego przy podnoszeniu masy M_p :

$$\text{Siła } F = M_p g$$

$$|\text{Moment oporowy}| = |\text{moment napędowy}| \quad (T_d + T_l = 0)$$

Moment oporowy na wale wirującego silnika:

$$T = F r = M_p g r$$

Moc w ruchu liniowym

$$P = F V = M_p g V$$

Moc w ruchu wirowym

$$P = T \omega = M_p g r \omega$$

**$V = \text{const}$
(prędkość ruchu)**

Opory czynne Siła, Moment, moc w stanie ustalonym wciągarki?

Maszyny robocze - opory czynne

CHARAKTERYSTYKA MECHANICZNA $T = f(\omega)$ (stany ustalone)

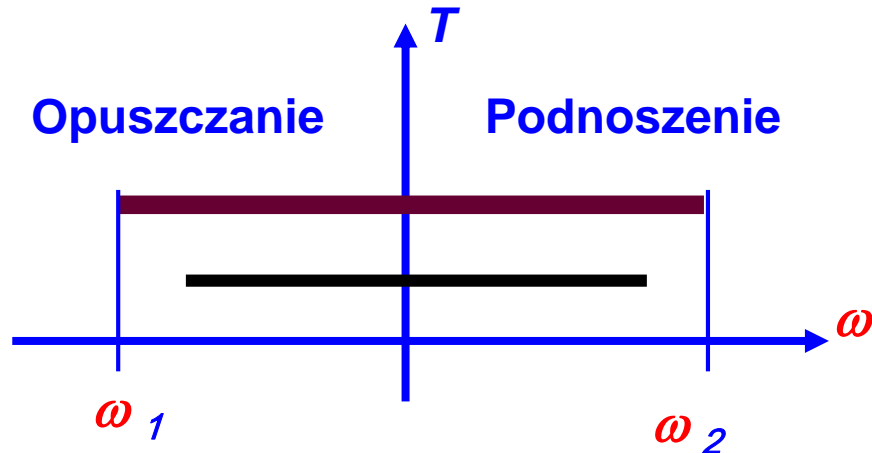
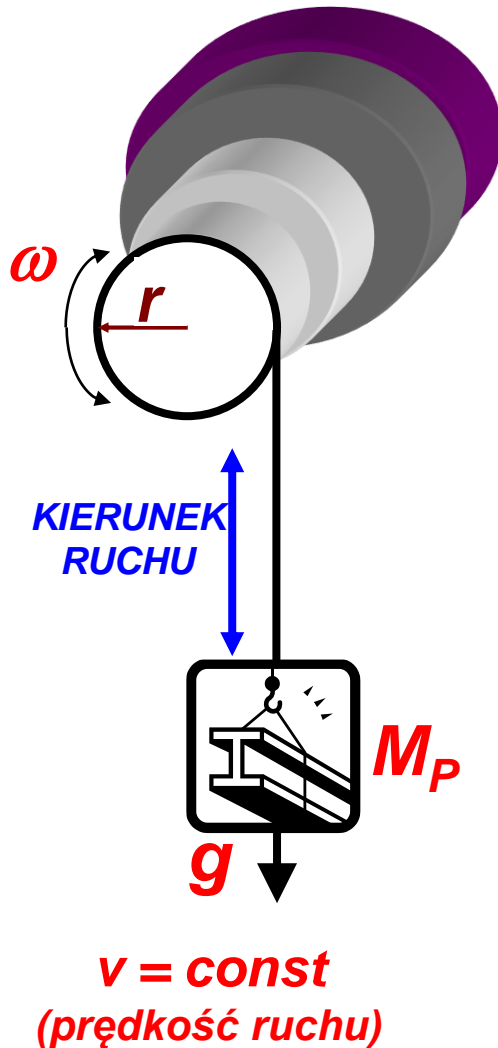
Charakterystyka mechaniczna maszyny roboczej:
to zależność siły (momentu) od prędkości

Ruch jednostajny wciągarki przemysłowej

Siła oporów $F = M_p g$

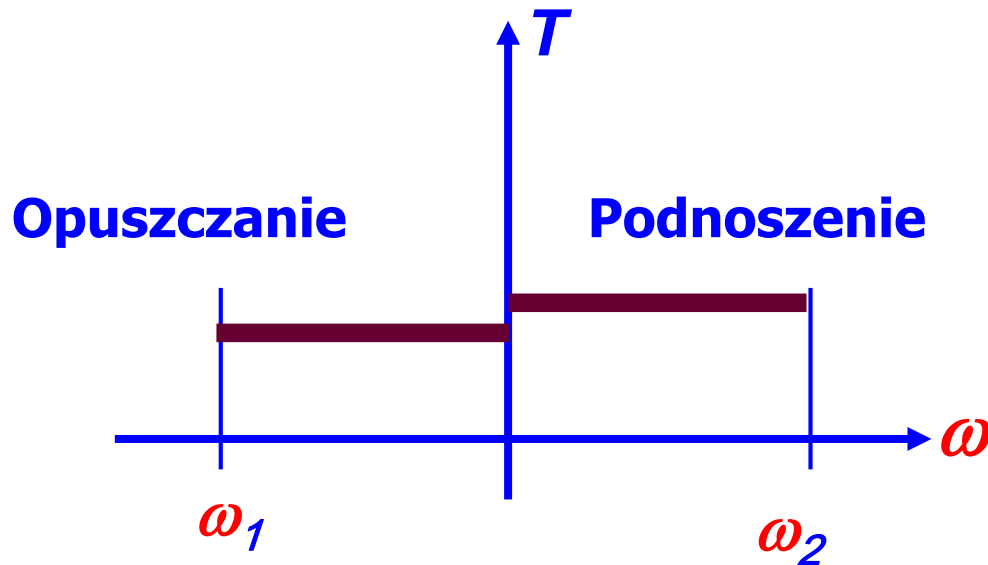
Moment oporowy: $T = F r = M_p g r$

W tym przypadku siła i moment **nie zależą** od prędkości i dla stałych wartości M_p, g, r

Uproszczona (wyidealizowana) charakterystyka mechaniczna

Maszyny robocze - opory czynne

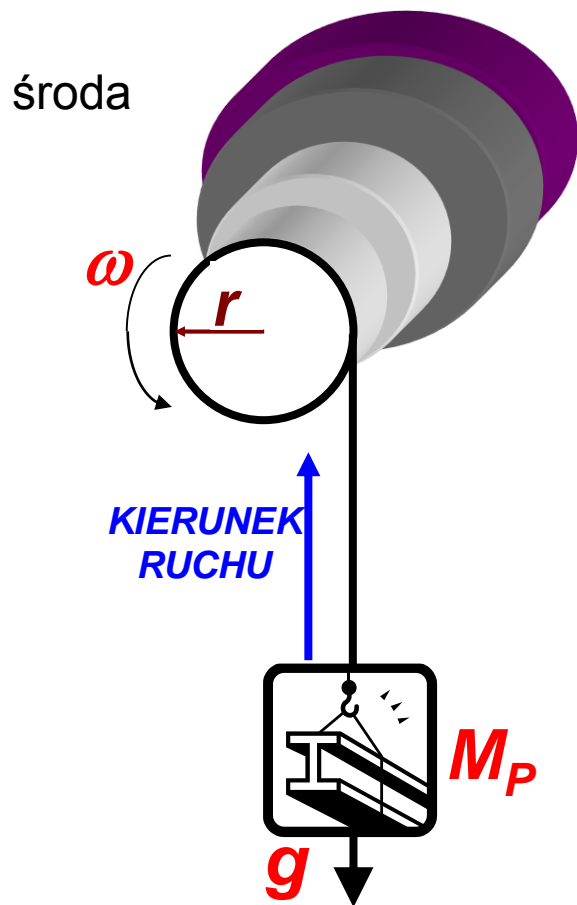

Uproszczona charakterystyka mechaniczna wciągarki (mechanizmu podnoszenia)

- uwzględnienie straty tarcia (hamowanie „bierne”)

Maszyny robocze - opory czynne – moc oporów

opory czynne występują przy zmianie energii potencjalnej

$v = \text{const}$
(prędkość ruchu)

Ruch jednostajny wciągarki przemysłowej

Podnoszenie masy M_p - powiększanie energii potencjalnej - praca silnikowa – zamiana energii dostarczanej przez silnik na energię potencjalną:

Umowa: moc dostarczana do maszyny roboczej dla powiększenia energii potencjalnej jest **mocą dodatnią**

Podnoszenie - Moc w ruchu liniowym

$$P = F V = M_p g V > 0$$

Podnoszenie - Moc w ruchu wirowym

$$P = T \omega = M_p g r \omega > 0$$

Maszyny robocze - opory czynne

CHARAKTERYSTYKA MECHANICZNA

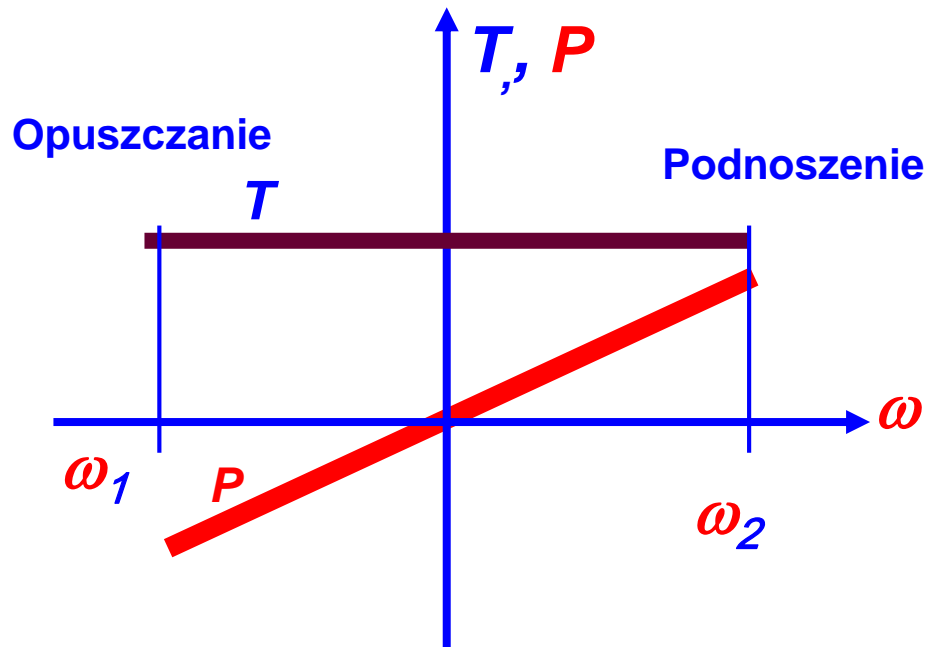
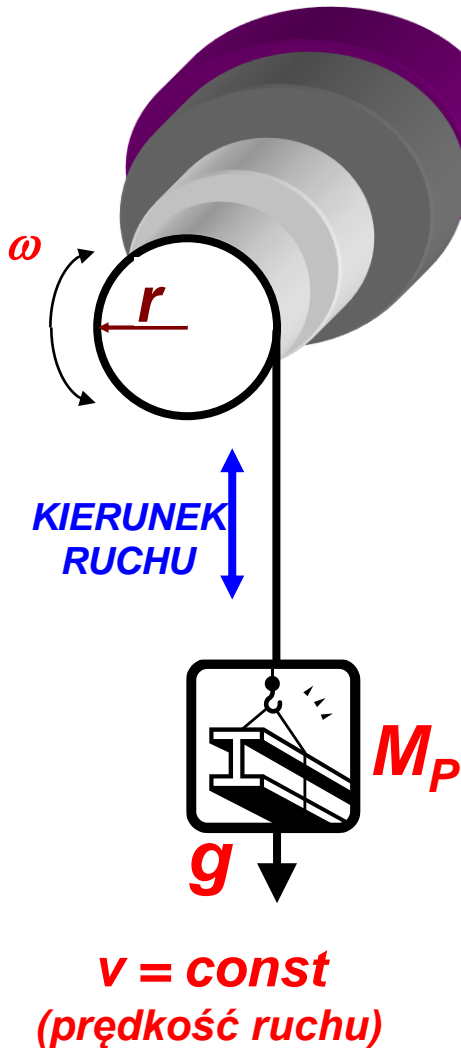
Ruch jednostajny wciągarki przemysłowej - **Moc**

Siła oporów $F = M_p g$

Moment oporowy: $T = F r = M_p g r$

Moc w ruchu liniowym: $P = F V = M_p g V$

Moc w ruchu wirowym: $P = T \omega = M_p g r \omega$

Uproszczona (wyidealizowana) charakterystyka mechaniczna¹¹

Maszyny robocze - opory bierne

opory bierne, występujące przy zmianie energii kinetycznej, to siły inercyjne $W_k = M_p V^2 / 2 + J \omega^2 / 2$

dla $M_p = \text{const}$, $J = \text{const}$

Opory bierne ruchu liniowego masy M_p -

Siła $F = M_p (dV/dt)$

Opory bierne ruchu wirowego masy o momencie bezwładności J

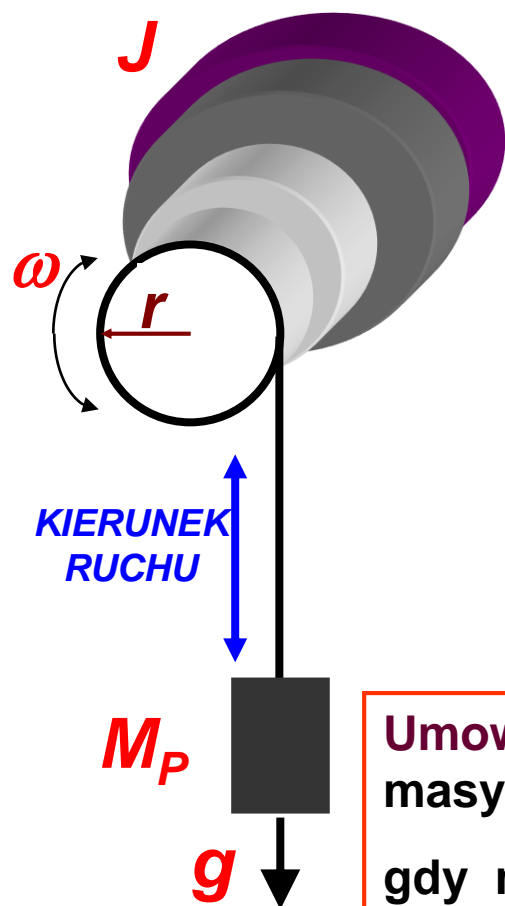
Moment $T = J (d\omega/dt)$

Moc dla pokonania biernych oporów ruchu

$P = M_p V (dV/dt) + J \omega (d\omega/dt)$

Umowa: gdy dostarczana moc powiększa energię kinetyczną masy to jest to moc dodatnia – (praca silnikowa napędu)

gdy moc zmniejsza energię kinetyczną masy to jest to moc ujemna – (np. praca hamowania generatorowego napędu)

G14
03-

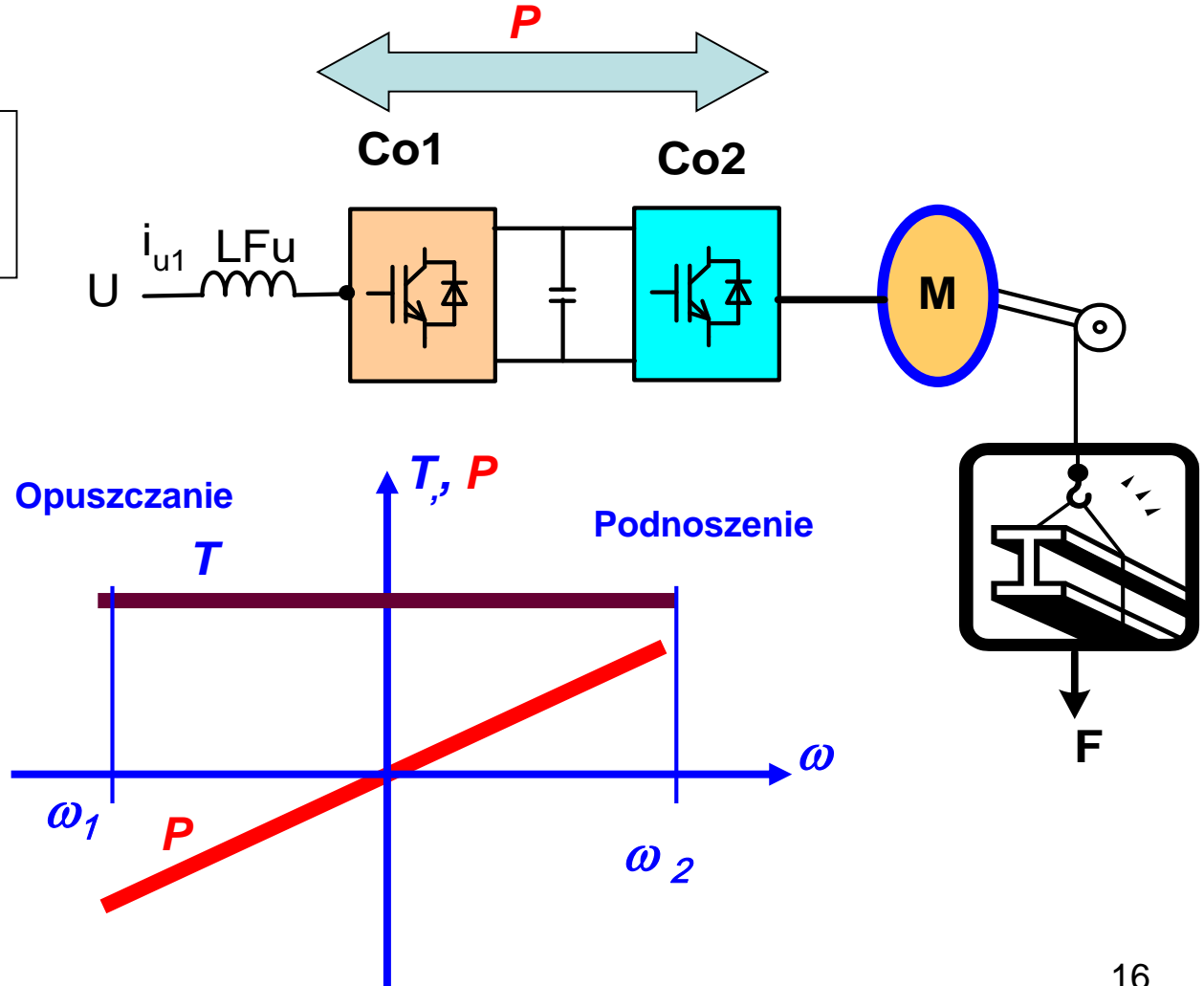
Charakterystyki mechaniczne i moc - a układ zasilania wciągarki

$$P_t = M_p g V + M_p V (dV/dt) + J\omega (d\omega/dt)$$

$$P_{Ma} = P_t / \eta$$

Moc z sieci

η - sprawność silnika i przekształtnika

Charakterystyki **statyczne** nie uwzględniono oporów biernych

G10

Przykład obliczenia maksymalnej mocy wciągarki

$$P_t = M_p g V + M_p V (dV/dt) + J\omega (d\omega/dt)$$

Dane

$$M_p = 1000\text{kg}, V = 3\text{m/s}, dv/dt = 1\text{m/s}^2, J = 0.5 \text{ kgm}^2, \omega = 100\text{rad/s} \\ d\omega/dt = 10\text{rad/s}$$

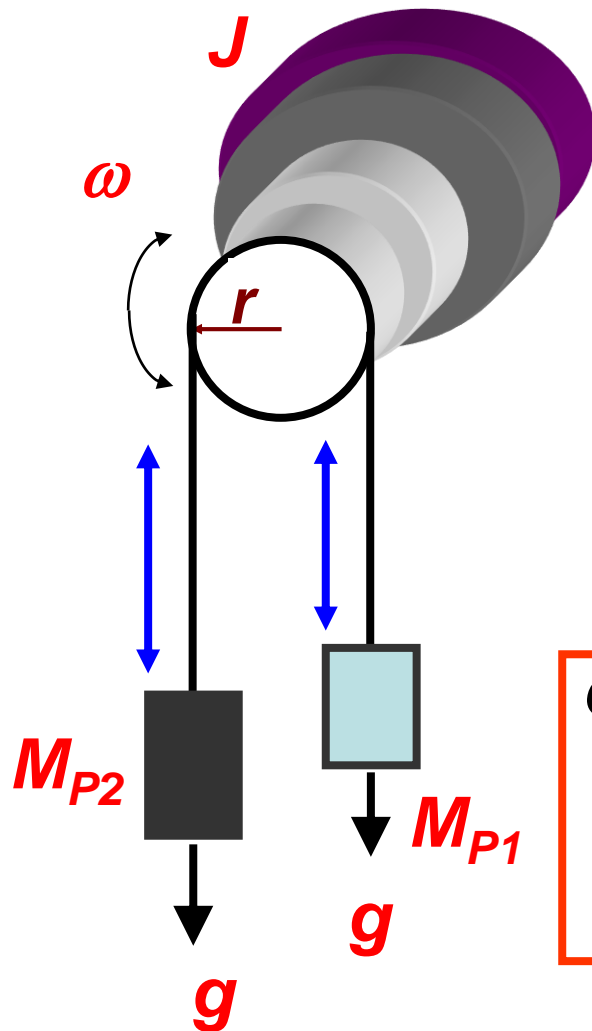
$$P_t = 1000 \cdot 9.81 \cdot 3 + 1000 \cdot 3 \cdot 1 + 0.5 \cdot 100 \cdot 10 = 29\,430 + 3000 + 500 = 32\,930 \text{ W}$$

Główna moc jest wymagana przez obciążenie oporami czynnymi!!!
(niewielka bezwładność elementów wirujących)

Identyfikowano układ o niewielkich przyspieszeniach i niewielkim momencie bezwładności

Wyznacz moc oporów
wciągarki?

Maszyny robocze - redukcja oporów czynnych

Opory czynne ruchu

$$F = (M_{p2} - M_{p1}) g$$

Opory bierne ruchu liniowego mas -

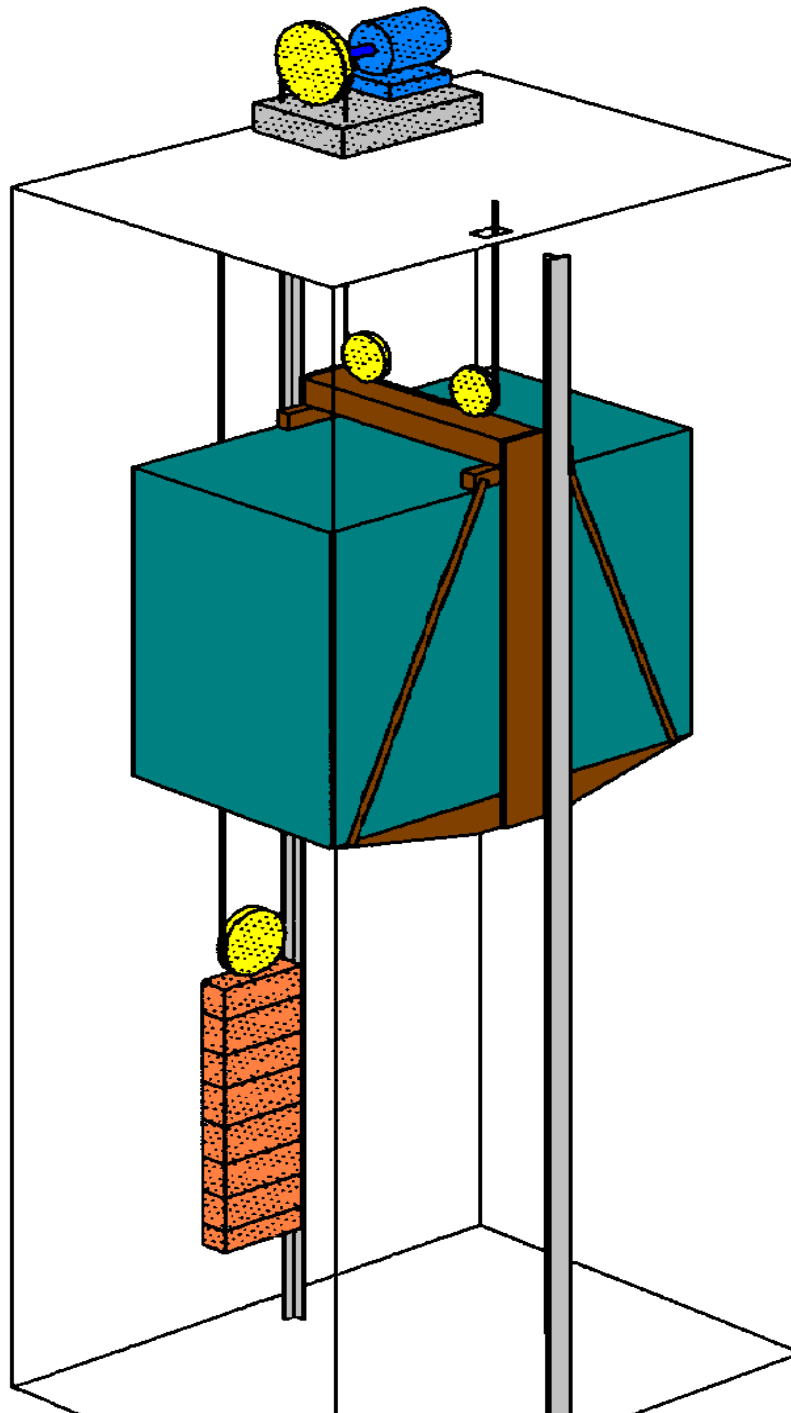
$$F = (M_{p2} + M_{p1}) dV/dt$$

opory ruchu wirowego masy o momencie bezwładności J

$$T = J (d\omega/dt)$$

Opory czynne i bierne - moc

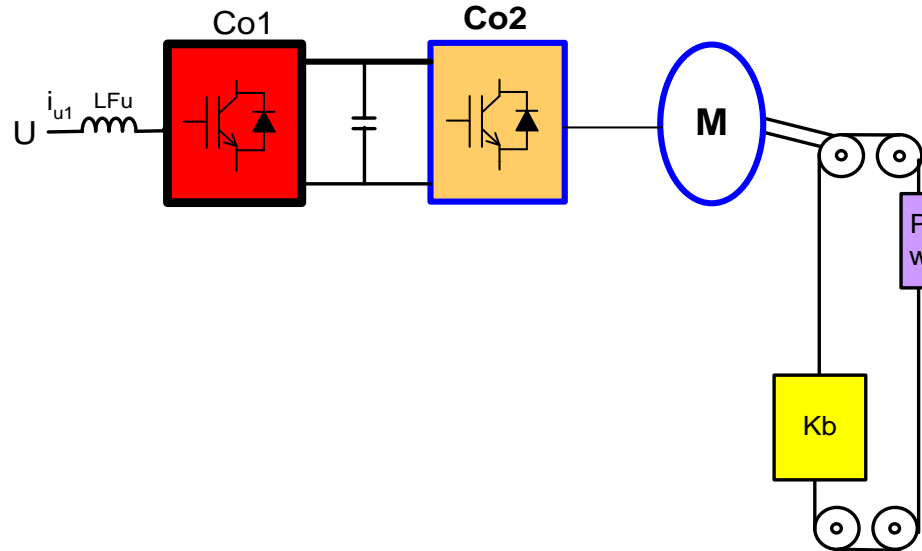
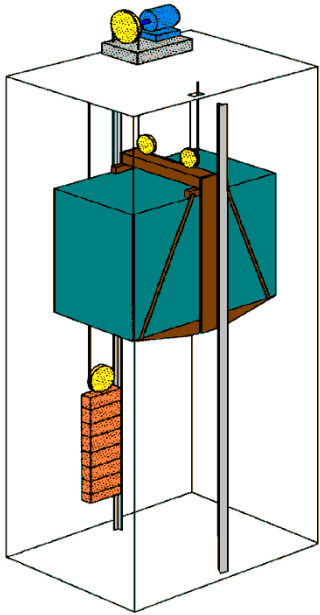
$$P = (M_{p2} - M_{p1}) g V + (M_{p2} + M_{p1}) V (dV/dt) + J\omega (d\omega/dt)$$

Dźwig osobowy z przeciwwagą

(Nowoczesny niewielki
silnik jest umieszczony
na dachu kabiny lub w
szybie)

Moc dźwigu – przykład obliczeń

Kabina $M_{p1}=1000\text{kg}$, Przeciwwaga $M_{p2}=1200\text{kg}$, $V = 3\text{m/s}$, $dv/dt = 1\text{m/s}^2$,
 $J = 0.5 \text{ kgm}^2$, $\omega = 100\text{rad/s}$, $d\omega/dt = 10\text{rad/s}^2$

$$P = (M_{p1} - M_{p2}) g V + (M_{p2} + M_{p1}) V (dV/dt) + J \omega (d\omega/dt)$$

Kabina pusta podnoszenie

$$P = (1000 - 1200)9.81 \cdot 3 + (1200 + 1000) 3 \cdot 1 + 0.5 \cdot 100 \cdot 10 = -5886 + 6600 + 500 = \mathbf{1\ 214\ W}$$

Pasażerowie w kabinie 250 kg podnoszenie

$$P = (1250 - 1200) \cdot 9.81 \cdot 3 + (1200 + \mathbf{1250}) 3 \cdot 1 + 0.5 \cdot 100 \cdot 10 = 1471 + 7350 + 500 = \mathbf{7851\ W}$$

Konstrukcja bez przeciwwagi ładunkiem 250kg

$$P = 1250 \cdot 9.81 \cdot 3 + 1250 \cdot 3 \cdot 1 + 0.5 \cdot 100 \cdot 10 = 36\ 787 + 3750 + 500 = \mathbf{41\ 037\ W}$$

Maszyny robocze - **Zaawansowane** techniki dźwigów osobowych

Zaawansowane techniki w zakresie:

**inteligentnego sterowania ruchem dźwigów
osobowych**

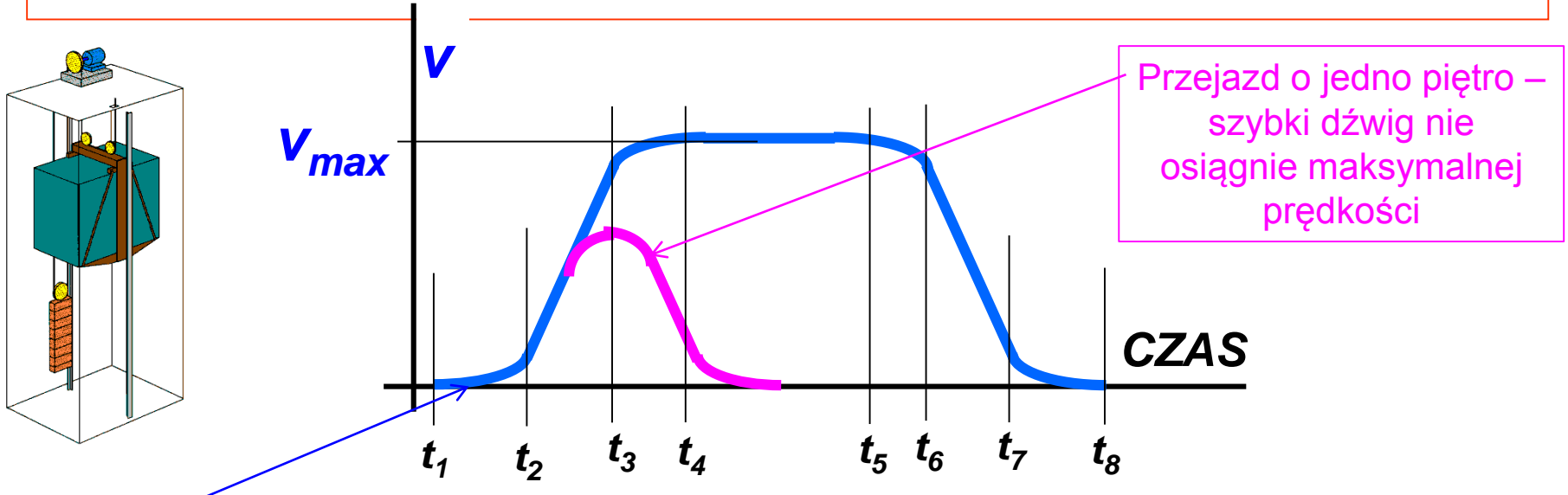
**czyli dowóz największej liczby pasażerów w
najkrótszym czasie –**

**wymaganie dużej szybkości ruchu kabiny z
uwzględnieniem intensywnego hamowania z kontrolą
zrywu – (komfort jazdy jest wymuszony przez
wrażliwość człowieka)**

i krótkiego czasu poziomowania

Czas przejazdu dźwigu zależy od rodzaju napędu i systemu sterowania

Idealizowany ruch kabiny dźwigu osobowego

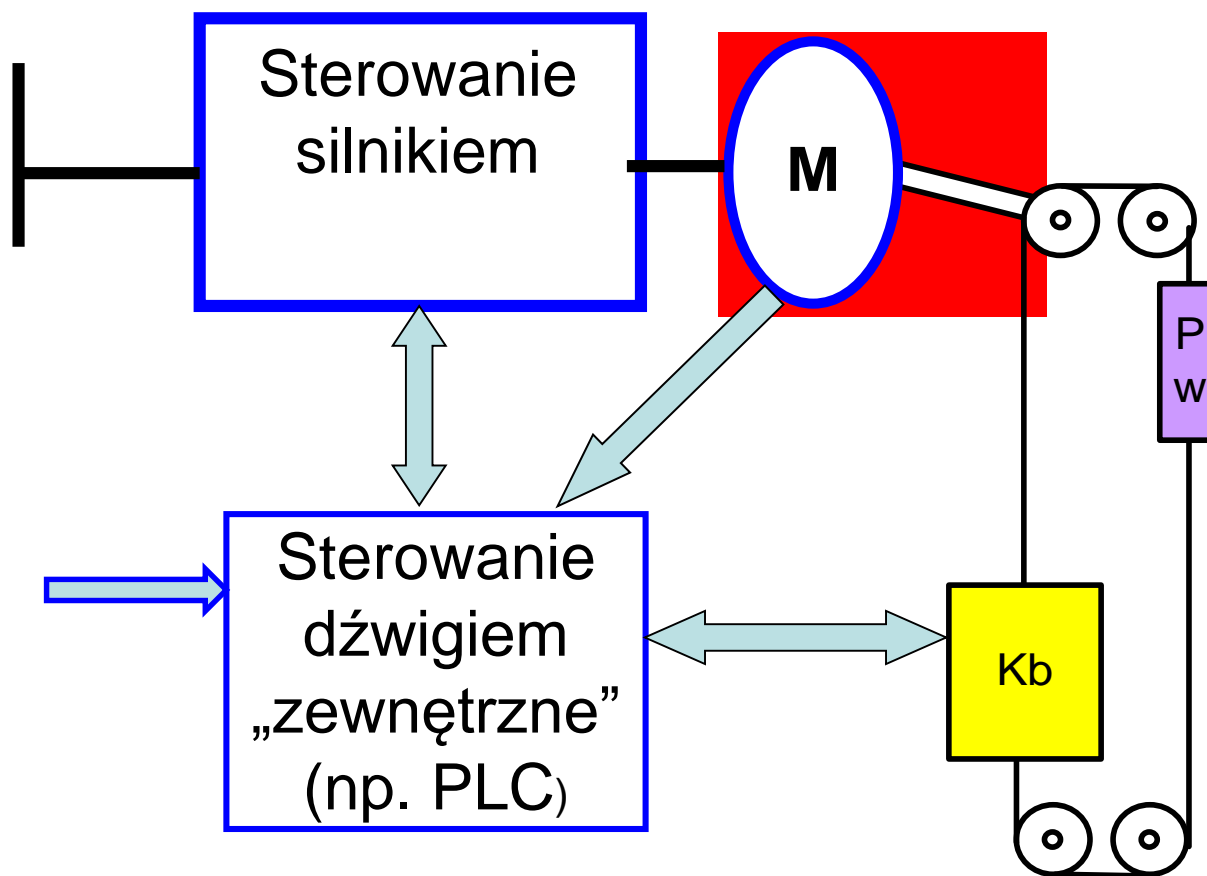
Łagodny start t_1 - t_2 (ograniczenie zrywu da/dt , $a = dv/dt$), t_2 - t_3 przyspieszenie stałe t_3 - t_4 łagodne zmniejszanie przyspieszenia

Szybki przejazd t_4 - t_5 , początek hamowania – łagodny wzrost przyspieszenia ujemnego t_5 - t_6 , t_6 - t_7 hamowanie ze stałym opóźnieniem

Łagodne zmniejszanie hamowania i zatrzymanie t_7 - t_8 z bardzo dokładnym **poziomowaniem** kabiny

Schemat sterowania dźwigiem

380/220V 50Hz

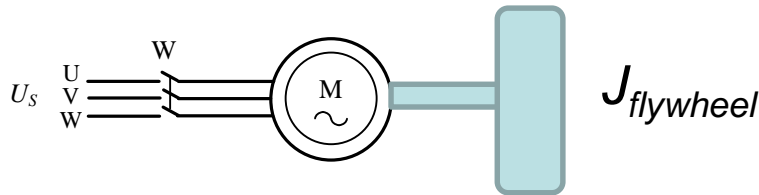

Układy napędowe dźwigu

1. Silnik indukcyjny załączany bezpośrednio do sieci.

Prosty układ bez aktywnej kontroli stanów przejściowych – **ograniczenie przyspieszeń metodą dużego momentu bezwładności (historia techniki)**

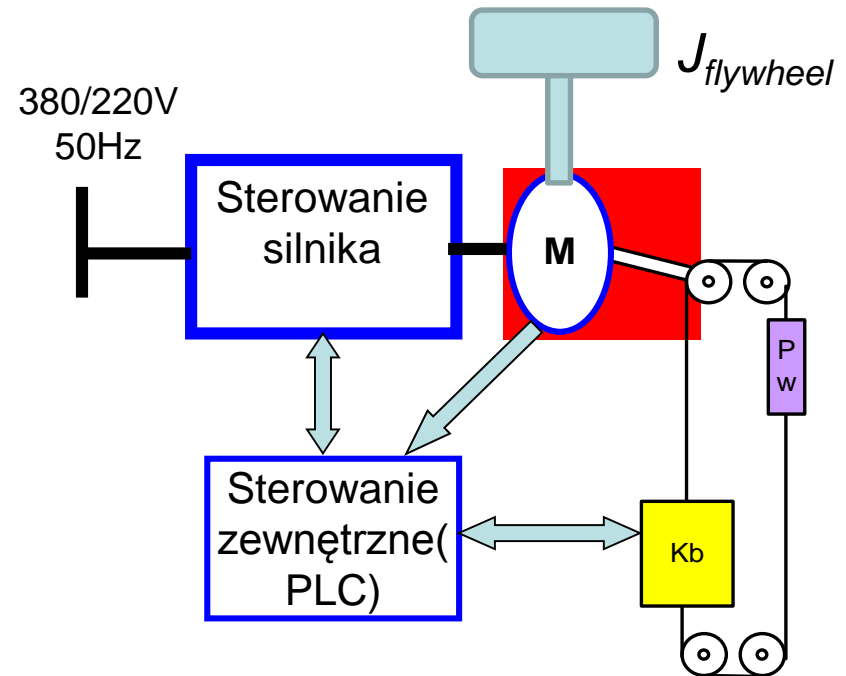

$$d\omega(t)/dt = [T_d(t) + T_l(t)] / J_{to}$$

$$J_{to} = J_{motor} + J_{flywheel}$$

Duży moment bezwładności wydłuża czas rozruchu

- **duży prąd w długim czasie**
- specjalna konstrukcja silnika

Wykorzystanie klatkowego silnika indukcyjnego dwubiegowego do napędu dźwigu osobowego:

Silnik posiada 2 biegi:

Bieg wolny: połączenie uzwojeń realizujące dużą liczbę biegunów

Bieg szybki: połączenie uzwojeń stojana realizujące małą liczbę biegunów

$$n = (f \cdot 60) / (p/2)$$

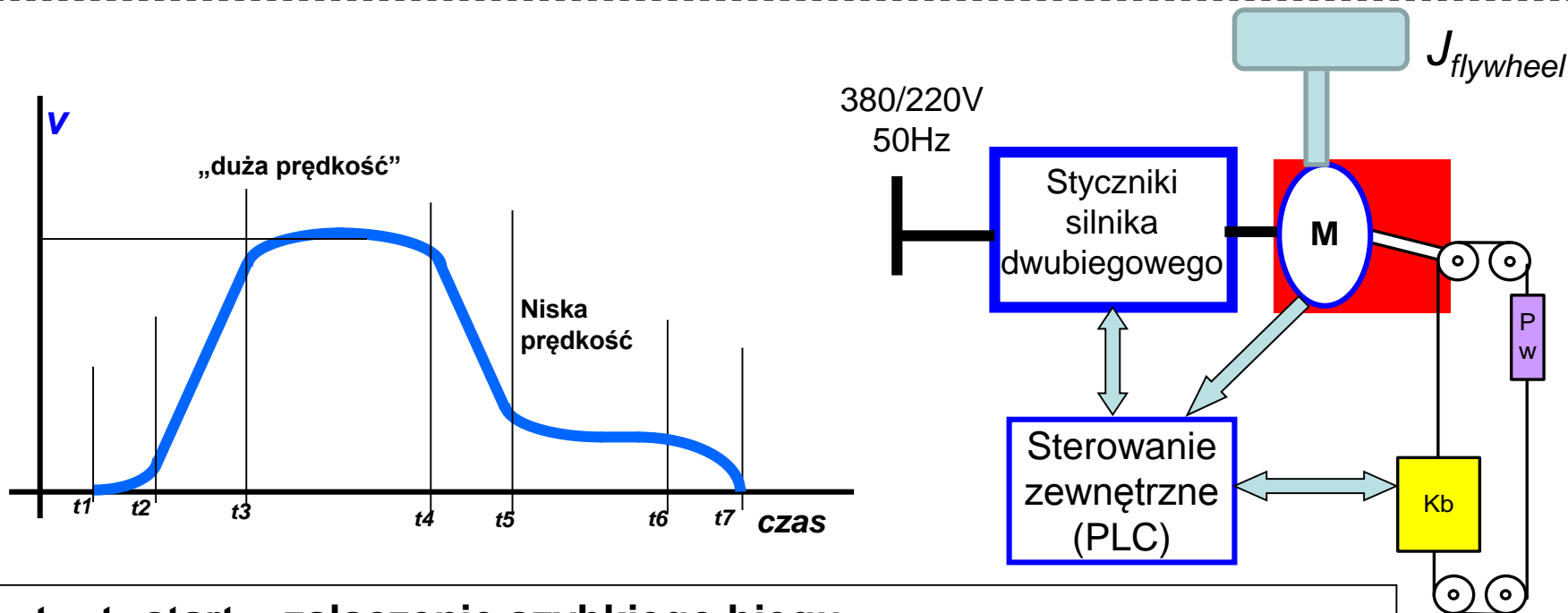
Prędkość obrotowa silnika

f – częstotliwość napięcia zasilającego stojan

P – liczba biegunów

W epoce mechanizacji silnik dwubiegowy wykorzystano do napędu dźwigów osobowych w wysokich budynkach np. 11 pięter

2. Zastosowanie silnika indukcyjnego dwubiegowego w napędzie dźwigu osobowego (Historia techniki? – do dziś w eksploatacji!)

t_1 – t_2 – t_3 start – załączenie szybkiego biegu

t_3 – t_4 szybki przejazd – praca na szybkim biegu

t_4 – t_5 hamowanie generatorowe – załączenie wolnego biegu

t_5 – t_6 – przejazd z wolną prędkością - wolny bieg – (strata czasu?)

t_6 – t_7 hamowanie mechaniczne

Duża liczba budynków wciąż ma w całym świecie takie napędy?

„Specjalny tani” silnik dwubiegowy

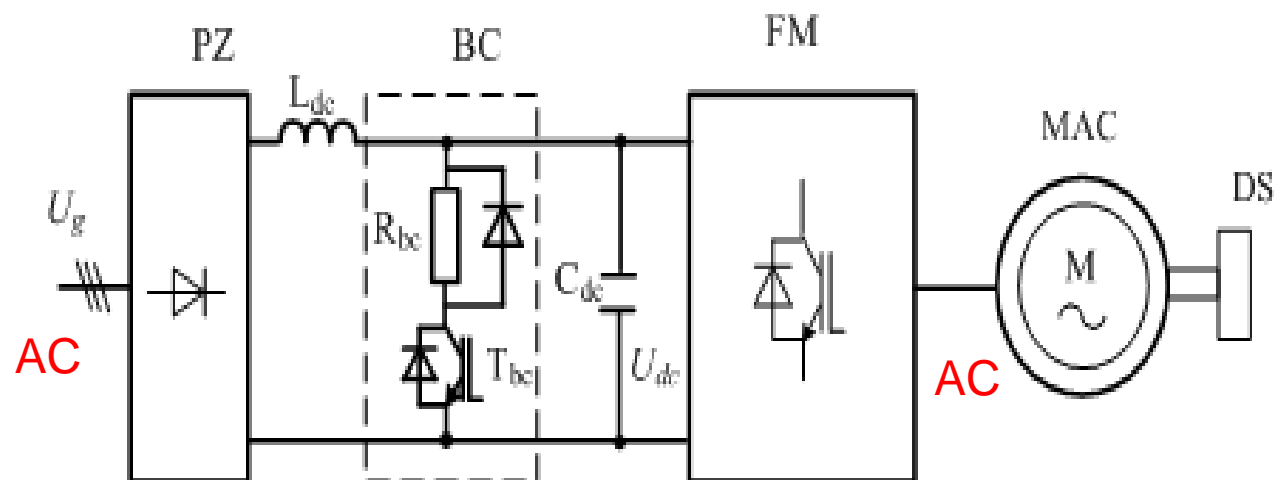

Dodatkowe
koło
zamacowe
– „regulator
dynamiki”

Wielki moment bezwładności dla zmniejszenia przyspieszenia – Długi rozruch – z dużym prądem – duże straty – budowa silnika przystosowana do wielkich strat energii

(tysiące domów w Polsce jest wyposażonych w dźwigi osobowe z takim silnikiem dwubiegowym!!! 5 krotnie większa masa)

3. Napęd dźwigu silnikiem prądu zmiennego sterowany przekształtnikiem tranzystorowym

PZ – prostownik diodowy

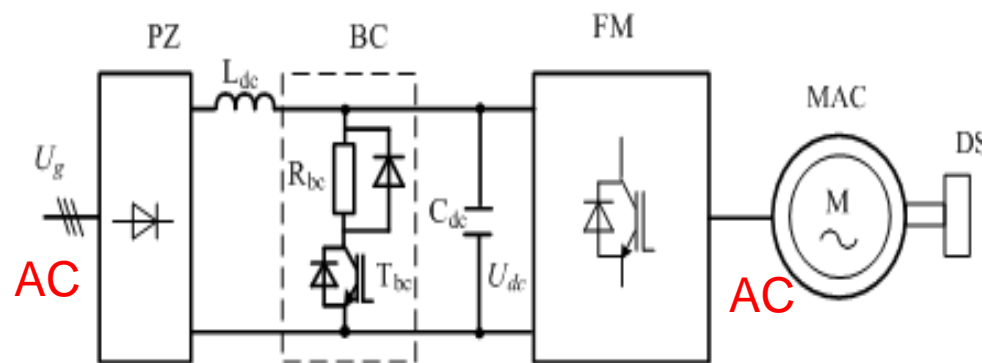
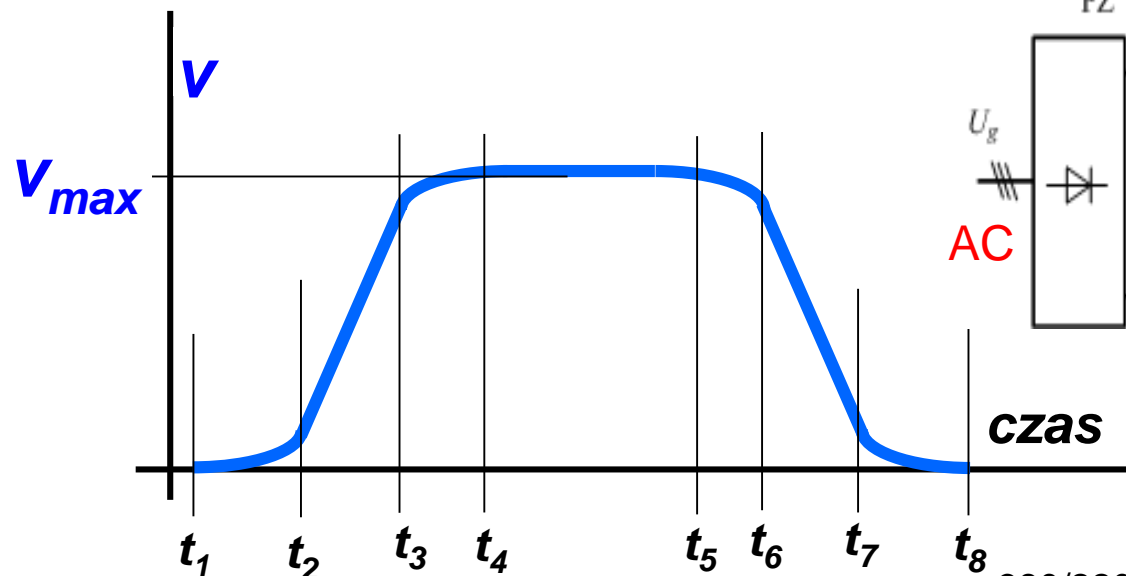
BC "Brake chopper"

FM – przekształtnik
tranzystorowy sterujący
pracą silnika

Przekształtnik z pośrednim obwodem napięcia stałego hamowanie generatorowe, bez zwrotu energii do źródła (sieci) – wytracanie energii na rezystorze R_{bc} – układ odporny na zakłócenia w sieci – np. krótkie zaniki napięcia

Kontrolowane hamowanie generatorowe daje możliwość dokładnego poziomowania a zwykle sumaryczne straty energii spowodowane brakiem zwrotu do sieci są niewielkie

3. Nowoczesny napęd dźwigu silnikiem prądu zmiennego sterowany przekształtnikiem tranzystorowym

Przekształtnik z pośrednim obwodem napięcia stałego BC "Brake chopper"

$t_1 - t_4 - t_5$ programowany start i przejazd

$t_5 - t_8$ w pełni kontrolowane hamowanie generatorowe i łagodne zatrzymanie

